

Humanitetens banner fører

Flugten over Østersøen

Den 24. maj 1952 vedtog Folketinget efter et meget langt tilløb en ny lov om udlændinges adgang til Danmark. Lovforslaget fik tilslutning fra næsten alle partier og skulle afløse den gældende fremmedlov helt tilbage fra 1875. Der havde igennem flere år været talt om nødvendigheden af at få udskiftet den gamle utidssvarende lov, nu her efter Anden Verdenskrig og vedtagelsen af Menneskerettighedserklæringen.

To begivenheder, der fandt sted på samme dag knap fem år tidligere, viser med al ønskelig tydelighed, hvad der var problemet med den gamle lov.

Den 8. september 1947 drev en lille åben sejl-båd ind på stranden ved Hjortholm Gods på Sydlangeland. Det var næsten mørkt, der blæste en kraftig vind, og den lille båd gyngede faretruende i brændingen.

De to mennesker, der var ombord, kravlede stive og forkomne i land og forsøgte at sikre båden, så godt det kunne lade sig gøre. De havde ingen anelse om, hvor de var havnet. Oven for stranden var der en lav skrænt, og bagved den høje træer. De to – en mand og en kvinde – tumlede tøvende op gennem skoven. Kort efter mødte de et par ældre mennesker, der var ude at gå en aftenur. De blev meget forundrede over mødet med det våde, forkomne par. Ved at spørge på tysk fik de to sejlen- de at vide,

Luftfoto fra 1951 af Hjortholm Gods på Langeland. Øhavs-øen var ikke uvant med flygtninge fra øst. I maj 1945 kom der 1.400 franske og sovjetiske krigsfanger drivende på en flydedok fra Sassnitz på Rügen – i tilgift til de 800 tyske civile flygtninge, der i forvejen befandt sig på en ø med 20.000 indbyggere.

|| Det Kgl. Bibliotek

at de ikke var kommet til Sverige, som de havde håbet, men derimod var landet på en dansk ø.

Det spadserende par fulgte manden og kvinden op til godsinspektørens tjenestebolig. Inspektør Steffensen bød dem forskrækket indenfor og skyndte sig at byde på tæpper og noget varmt at drikke. Han kunne forstå på de to nytilkomne, at de var flygtet fra den sovjetiske sektor i Tyskland, så han sørgede for, at der hurtigt blev sendt bud til politiet i Humble. Landbetjent Madsen ankom kort efter til Hjortholm Gods, og allerede kl. 20.30 blev de to flygtninge anholdt. De var nemlig ikke i besiddelse af pas eller midler til at leve for – en overtrædelse af § 14 i den udlændingelov fra 1875, der stadig var gældende i 1947. Deres legitimationskort var udstedt i den sovjetiske zone i Berlin og viste, at de

hed Mychajlo Kluk og Franka Branicka og var henholdsvis 32 og 27 år gamle. De forklarede betjenten, at de var ukrainske flygtninge på vej til Sverige, men ”strøm og vind havde imidlertid ført dem mod vest, og da de strandede havde de ingen anelse om, hvor de befandt sig”, som der står i forhørsrapporten.

Efter ankomsten til Rudkøbing blev Mychajlo og Franka varetægtsfængslet og indsat i politistationens arrest.

De følgende dages forhør viser ifølge politirapporterne, at de to ukrainere allerede den 31. august var flygtet fra Berlin. Det havde taget dem en hel uge at nå frem til Østersøkysten, fordi de havde måttet gå det meste af vejen. Den 7. september ankom de til Warnemünde, hvor Mychajlo havde sin lille sejlbåd liggende.

Samme aften sejlede de afsted med kurs mod Sverige. Mychajlo fortalte politiet, at han var overbevist om, at de ville kunne få opholdstilladelse dér. Han sagde, at han ved flere lejligheder havde talt med en ældre svensk admiral, der havde overbevist ham om, at han og hans forlovede nok skulle blive hjulpet af de svenske myndigheder. Af Frankas afhøring fremgår det desuden, at de havde fået indtryk af, at de kunne få lov til at leve dér, hvis bare de ville arbejde og være ”gode mennesker”.

Da de kom ud på havet, begyndte vejret efterhånden at blive dårligere. I løbet af natten blæste det op, og Franka måtte hele tiden øse vand ud af den lille åbne båd for at holde den oven vande. Næste dag fortsatte blæsten, og det satte ovenikøbet ind med regn og torden. Sigbarheden var meget lav, men da det var lige ved at mørkne, fik de omsider land i sigte. I mellemtiden havde de fuldstændig mistet orienteringen og anede altså ikke, at de i virkeligheden var sejlet mod nordvest i stedet for nordøst.

Under afhøringerne fandt politiet frem til, at han og Franka stammede fra hver sin lille by i nærheden af Lemberg, den by, der nu hedder Lviv, ikke langt fra grænsen til Polen.

Lembergområdet har haft en temmelig kaotisk historie. Det har på skift været en del af det østrig-ungarske kejserrige, polsk område, russisk og ukrainsk – og var altså i 1947 en del af Sovjetunionen.

Det er måske en del af forklaringen på, at Mychajlo og Franka over for det langelandske politi erklærede, at de ”anser sig for at være statsløse, idet de nægter at være russere, polakker eller tyskere”. Ukrainere kunne de jo ikke være, eftersom Ukraine var en sovjetrepublik.

Mychajlo og Franka var uafhængigt af hinanden flygtet fra det vestlige Ukraine midt under kampene mellem de tyske styrker og Den Røde Hær i 1941. De tyske tropper, der havde besat det dengang polske område, trak sig tilbage, og de to ukrainere fulgte med mod vest sammen med de tyske soldater, fordi de, som de sagde, ”ikke var kommunister og ikke ønskede at komme under russerne”. Det fremgår ikke af politirapporterne, hvordan Franka kom til Berlin, men hun havde boet og studeret sprog dér fra 1942, og helt frem til de flygtede fem år senere. I Berlin mødte hun Mychajlo, som hun kendte flygtigt fra universitetet i Lemberg. De blev forelskede – og var nu forlovede.

Det viste sig, at Mychajlo havde haft danske kontakter tidligere i sit omtumlede liv. Hans lille sejlbåd havde nemlig allerede en gang før været brugt som flugtfartøj – den første af hans vanskeligheder med magthaverne.

Efter sin ankomst til Berlin i februar 1941 blev han hjælpelæge på et tysk infirmeri.

Han blev på et tidspunkt kontaktet af nogle tyske bekendte, der fortalte ham om to danskere, der arbejdede for Heinkel i Rostock – en koncern, der fabrikerede flydele og motorer og bl.a. et bombefly, der blev brugt af tyskerne under krigen. Værket benyttede sig desuden af tvangsarbejdere, krigsfanger og KZ-fanger som arbejdskraft. De to danskere havde brug for hjælp til at komme væk fra Nazityskland og tilbage til Danmark. Hans bekendte spurgte, om det måske kunne lade sig gøre at låne Mychajlos lille sejlbåd for med den at sejle danskerne ud til nogle danske fiskerbåde, der lå ude i Østersøen – i internationalt farvand. Det var Mychajlo med på, men deres forehavende endte med at blive opdaget af Gestapo, og i begyndelsen af 1943 blev Mychajlo anholdt og sendt til KZ-lejren Sachsenhausen. Mychajlo er tilsyneladende meget optaget af at betone sin forbindelse til Danmark og danskere. Til *Langelands Folkeblad* fortalte han, at han havde mødt adskillige danske politifolk i Sachsenhausen ”og opgav navnene” på nogle af dem. I lejren overlevede han mirakuløst to års internering, og i april 1945 blev koncentrationslejren bombet af det canadiske flyvevåben, hvorefter det lykkedes ham at flygte sammen med 16 hollandske modstandsfolk. Et par måneder senere kom gruppen, efter mange strabadser, til Holland.

Her blev han anbragt i en Røde Kors-opsamlingslejr. Takket være sit medicinstudie blev han hurtigt indrulleret i hollandsk Røde Kors, hvor han kunne gøre gavn som hjælpelæge. Efter nogen tid blev han på grund af sine sproglige færdigheder (tysk, ukrainsk og russisk) udsendt til Rusland, Rumænien og Tjekkosllovakiet for at finde hollandske statsborgere, der havde siddet i tyske KZ-lejre, undersøge dem og sørge for, at de blev hjulpet tilbage til Holland.